

A Magyarfaluban töltött éveim emlékére – 56-év távlatából

Megható szeretettel gondolok vissza a moldvai magyarok közt eltöltött évekre. Az itt eltöltött idők, éveim legszebb évehez tartoznak

A csángóföld legfőbb kincse maga az ember. Nem az épületek, a tájak, amik hasonlítanak hazánk bármely tájához, hanem itt úgy érzik az ember, hogy egy óriási időutazást tett.

Ők nem őrzik, nem ápolják, hanem ma is élnek az archaikus gyökerű magyar kultúrát. Itt még él a középkori magyar nyelv. Őket nem érintette a Kazinczy nevével fémjelzett mozgalom. Messze voltak ahhoz, hogy a nyelvnyitás elérje Elszigeteltségük eredménye, hogy hagyományaikban, hiedelmekben, szokásaikban és nyelvükben még őrzik az ősi néprajzi kincset. Több százéves nyelvi utazás élményét nem lehet szavakba foglalni. A csángóföld páratlan vonzó erő, az itt élő magyar közösség teljesen egyedülálló, nyelvújítás előtti archaikus beszéd módja maradványaiban felbukkanó, a honfoglalás kori időig visszanyúló hagyományvilága, művészete, és nem utolsósorban a hagyományos falusi életmódból fakadó természetesség. Más a mentalitás is, benne a vendégnek a vándor ősi tiszteltetésén alapuló megbecsüléseivel.

Ők nem depressziósok, nem fogyókúráznak, nem futópádon edzik testüket, és nem érdekli őket a drágább öltöny. Nem féltik szívár életüket a haláltól. Tudják, hogy ez az élet rendje. Akárcsak az, hogy tavasszal vetni kell, hogy nyár végén arasanak, hogy legyen mit enni télen. A szemekben boldogság csillan és igazi öröm az élet felé, még ha olykor kemény is, és megtépázza őket. Összeköti őket a katolikus vallás, a nyelv és a hagyományos kultúra. Ez különbözteti meg őket az ortodox románságtól. Tudni kell, hogy a múlt századig nagyon zárt és önfenntartó közösségek voltak, teljes ékességben őrizték nyelvüket és hagyományait. Idővel a környezethez való asszimiláció, kölcsön szavakat vett át. Még az 50-es években is Magyar faluban, ahol tanítottam az idős asszonyok nem tudtak románul, csak a férfiak, akik a katonaságnál annak idején megtanultak. A közösség nyelve magyar volt. Igaz, hogy voltak és vannak települések, ahol már az öregek sem emlé-

keznek, hogy ott valaha beszéltek magyarul. Nincs szó tudatos hagyományőrzésről. A kultúra ápolásában, népszokások őrzésében, átörökítésében a szervezethez, tudatosság nem jellemző. Nincsenek tudatában, hogy milyen érték nyelvük és kultúrájuk. Ma már többet tudunk a moldvai csángókról, mint annak idején ez előtt 56 évvel, de még mindig KEVESETT.

A moldvai csángó-magyar falvakban a római katolikus egyház, a Vatikán, a keleti terjeszkedése reményében egyedül a román nyelvet ismerte el a templomi szertartás nyelvneként, 120-éves elzáró, már 1893-ban rendelettel, büntetőterhe mellett tiltották meg a magyar nyelv használatát a prédikációkban, a templomi éneklésben és imában. A mélyen vallásos magyar anyanyelvű, csángó falvakban, így a legnagyobb tekintéllyel bíró személy, a pap – elenyésző kivételtől eltekintve – kizárólag román nyelven végzett minden szertartást. Ennek ellenére számtalan magyar nyelvű imádság, egyházi ének maradt fent Érdekes időutazás! Az elaprózott csángó falvakban egy-egy papnak általában több falut kellett ellátni. Akadtak olyan helyek, ahová a pap csak esetleg havonta jutott el egyszer. Ilyen helyeken a mise levezetése a kántorra hárult. Így volt ez Magyar faluban is, ahol a kántor Bogdán Rafael, aki éppen úgy beszélt magyarul, mint a falu népe. (A kántorkodásra Károly Liszt tanította, aki akkor főpap volt Völénben, de 1936-ban meg halt.) Az általa betanított kántor, Bogdán Rafa-

el a képen látható még 1805-ben kiadott imádságos és énekes Kájoni-féle könyvből végezte az imákat. Weber Albert plébános – aki abban az időben időnkint járt be Magyar faluba – tudta, hogy magyar nyelven végzi a kántor az imaórákat, de nem tiltotta meg, csak az volt a követelése, hogy az ő jelenlétében román nyelven énekeljenek és imádkozzanak.

Még azt is szeretném a kedves olvasónak a tudomására

hozni, hogy csak a képen látható két könyv maradt meg. Ezek otthon, a kántor lakásán voltak szerencsére, mert az Adjudi rajontól az elvtársak két alkalommal is kutatást végeztek a templomban, és a magyar könyveket elkobozták és elégették.

A helyzet mára már nagyon megváltozott. A templomi szertartásaiból teljesen kiveszett a magyar szó. A szülők is a gyermekeikkel románul beszélnek, hogy mikor iskolába mennek, ismerjék a román nyelvet, de szerencsére van Magyar ház, ahol magyar órákra járnak a gyermekek. Kópnak az emlékek, talán még Magyar faluban sem tudja mindenki, hogy a templom és a falu védőszentje Szent István volt, még a hatvanas évek elejéig.

Az utolsó magyar nyelven szolgáló moldvai kántor (vagy ahogy Moldvában mondják: deák), Bogdán Rafael 13 évvel ezelőtt halt meg. A lánya Bogdán Szilvia (Ládás Józsefné), aki Magyarországon, Egyházasközön lakik, aki többször látogat szülőfalujába, hozzám is ellátogat, mert szép emlékek fűznek a régi időkből. Egy alkalommal éppen az unoka testvérenek, Bogdán Istvánnak, aki Magyarfalusi szülőltje, az első miséjén vett részt, aki Gyulafehérváron végezte a teológiát. Mint szokás ilyenkor részt vettek az osztálytársak egy része és még a közeli falvakból az idősebb papok is. Az első misés kis pap kérte a helybeli plébánost, hogy engedélyezze, hogy az evangéliumot magyarul is olvassák fel, de a plébános valamint az ott levő papok egyhangúan NEMMEL válaszoltak. Ennek ellenére a fiatal kis papok úgy döntöttek, hogy magyarul is felolvassák és nem lesz mit tenniük. A vége az lett, hogy mikor meghaltak, hogy megszegték a parancsot, kettő közülük dühösen valósággal úgy tépték le magukról a mise ruhát, ledobták egy székre és elhagyták a templomot, még a templom udvaráról is elmenekültek. Egy keresztény ember számára egy ilyen dolog, teljesen érthetetlen. Ilyen viselkedés sem az egyház belső normáinak, sem a modern demokrácia emberjogi szabályainak nem felel meg.

Már 300 éve, hogy kérnek magyar papot, de kérésük azóta sem teljesült. A moldvai csángó-magyarok jogai korlátozva vannak, kérésük ellenére nem misézhetnek magyar nyelven, és emiatt a román Diszkriminációellenes Tanács határozottan ítélte el a Jászvárosi Katolikus Püspökséget.

Sajnálatos, hogy még vannak, akik a katolicizmus leple alatt, a krisztusi emberszeretetet hirdelve lelkeket gyilkolnak, s szemrebbenés nélkül úzik a legszörnyűbb politikát, de reményeinket nem veszítjük el, és bízunk abban, hogy végül megértjük, hogy Istenhez bármilyen nyelven szólhatunk, ő megérti. Gyimesbükk 2013. 07. 03.

Antal Erzsébet nyugdíjas tanító

Magyar Hírlap – 2013.07.06 .

Bayer Zsolt:

Új világrend

Szíriában a "lázadók" levágták két ember fejét. Rozsdás konyhakéssel. Nehezen, hosszan, akkurátusan. Aztán a fejeket rituálisan magasba tartják, és leteszik az élettelen testekre. Körben a tömeg őrző, síhederek és gyerekek állnak a brutálisan meggyilkoltak holtteste körül, többen telefonjukkal fényképezik a levágott fejeket. Egészen közelről. És vigyorognak közben, elégedetten.

Az egyik lefejezett áldozat egy ferences szerzetes. Francois Murad volt a neve. Negyvenkilenc évet élt. Kolostorát a Dzsabhat al-Núszra csoport foglalta el június 23-án, ekkor történt a borzalom. Aki kibírja, megnézheti az egész jelenetet, fent van a neten. Miképpen az is, amikor egy másik "lázadó" vezér kivágja egy szír kormánykatonára szívét, és eszik belőle.

Fent vannak a neten, megnézhetők az atavisztikus rettenet képsorai.

A maradék józanság, az emberi lélek sarokba szorított, szűkülő igazságérzete magától értetődő természet-

séggel sikolt fel, hogy azokat, akik rozsdás késsel levágják emberek fejét, s akik frissen megölt áldozatuk szívéből esznek, azokat ki kell irtani.

Ehhez képest ezek a "lázadók" most támogatást kapnak Amerikától és a Nyugattól. Hiszen ők Aszad rendszerének ellenzéke. Aszad rendszere pedig köszönő viszonyban sincs semmiféle demokráciával, ez kétségtelen. De ezekhez képest maga a jogállam, a béke, a biztonság és az emberi jogok földi paradicsoma.

De mindez nem számít. Valójában soha sem volt szó emberi jogokról, demokráciáról s efféle emberi limlomokról, amikor a "nagy hatalmak" betették a lábukat bárhová.

Hát akkor miről lehet szó?

Június 10-én Roland Dumas volt francia külügyminiszter interjút adott a Le Chaine Parlementaire tévécsatornának. Ebben a többi között elmondja, hogy Anglia már két évvel az "arab tavasz" előtt tervezte a szíriai polgárháborút.

Izraeli politikusok bizalmas közléseire hivatkozva beszél egy bizonyos "Yinon-tervről", amelynek célja az Izraellel ellenséges országok "balkánizációja". A cél, hogy Izrael átvegye a Közel-Kelet energiahordozói feletti ellenőrzést, méghozzá abban a pillanatban, amikor az Egyesült Államok belebukik az Izrael érdekében vívott közel-keleti háborúiba. Ez a tervezett új világrend egyik fontos fejezete - fejtette ki Dumas.

Nos, például erről lehet szó.

S ebből a szempontból érdemes végignézni az "arab tavasz" nevezett, kívülről szervezett lázadássorozat eseményeit, s végiggondolni, mi is történik most éppen Egyiptomban. Az történik az új világrend jegyében, hogy a demokratikusan megválasztott, ámbar nem kézben tartható államfőt a külföldi titkosszolgálatok által ellenőrzött hadsereg eltávolítja.

"Vallásos" alkotmányát egyszerűen felfüggesztik, a hozzá hű médiát elnémítják. Mindeközben áhítatosan hivatkoznak a népre. Arra a népre, amely Egyiptom esetében körülbelül 75 millió embert jelent, a Tahrír téren pedig eleddig mindösszesen megfordult egymillió. (Ennek nagyjából fele az eltávolított elnök híve...)

Így zajlik az "arab tavasz". És Francois Murad ferences szerzetes rozsdás késsel levágott feje nem válik szimbólummá a világban, mert a média gondosan ügyel rá, hogy ne válhasson azzá. Francois Murad rozsdás késsel levágott feje "nem időszerű" borzalom. Nem elegendő egy igazi skandalumhoz. Egy világméretű botrányhoz arra van szükség, hogy valahol valaki csúnyát mondjon egy homokosról, vagy valaki megadóztassa a bankokat.

Rüdiger Safranski elmondja, miért van ez így: "Csak államoknak és államszövetségeknek van hatalmuk, az »emberiségnek« nincs hatalma. Az emberiség csupán varázsige a valódi hatalmak arénájában, ahol hatalom, termelékenység és gazdagság globális aszimmetriái új típusú szuverenitásléjtőt hoznak létre: szuverén az, mint újabban tapasztaljuk, aki saját cselekvésének terhes következményeit másokra háríthatja át. Ennyiben az Egyesült Államok szuverénebb más államoknál, amikor nemzetközi környezetvédelmi egyezményeket szabotál.

Mikor az energia-tartalékok, a víz vagy a levegő fogytán van, még mindig a hatalom dönt az életesélyek elosztásáról. A hiány következményeit elő-

ször a gyengébbek viselik - míg aztán sújtják az erősebbeket is.

Önámítás mindenestre azt hinni, hogy az apokaliptikus méretű globális problémák globális szolidaritáshoz vezetnek. Itt is érvényes a szabály: az utolsók viselik a terhet. Amíg azt remélhetjük, hogy az utolsó előttiéhez tartozunk, ez a logika marad érvényben."

De a logikán túl ott van Francois Murad ferences szerzetes rozsdás késsel levágott feje. És ez az igazi világbotrány.

